

ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ЖИВОТА И ЗДРАВНИ ПРОБЛЕМИ НА НАСЕЛЕНИЕТО

ЗДРАВЕН ПОТЕНЦИАЛ ЗА ЗАЕТОСТ НА ХОРАТА ДО ПО-КЪСНА ВЪЗРАСТ

Росица Рангелова

Институт за икономически изследвания при БАН

r.rangelova@iki.bas.bg

Резюме: Увеличаването на средната продължителност на живота и стареенето на населението поставят фискални предизвикателства пред държавните програми за социално осигуряване и пораждат необходимост от политика към удължаване на възрастта за пенсиониране. На тези проблеми е посветен мащабен и продължително време осъществяван проект „Международно социално осигуряване“ (ISS), в който са включени 12 развити страни в света. Проектът е организиран от Националното бюро за икономически изследвания, подпомагано от Националния институт за стареене на населението в САЩ. В статията е систематизирана, представена и анализирана част от работата по проекта. По-конкретно е разглеждана емпиричната работа върху седмия етап, който е фокусиран върху здравето като потенциал на възрастните хора за увеличаване на тяхната работоспособност до по-късна възраст. Изследването е насочено върху въпроса доколко промените в здравния потенциал на индивидите предопределят промените в заетостта. Обект на разглеждане е населението на възраст главно от 55 до 69 години. За целта са приложени два алтернативни метода и един допълнителен подход, основаващ се на самооценката на здравето. Резултатите от изчисленията показват, че хората в предпенсионна и пенсионна възраст имат значителен допълнителен здравен потенциал да работят до по-късна възраст.

Ключови думи: социално осигуряване; пенсиониране; здравен потенциал; пазар на труда на възрастните хора; икономически развити страни

УВОД

Всяко по-задълбочено знание за това как увеличената продължителност на живота може да се свърже, от една страна, с годините на трудова реализация на индивидите и от друга, с годините, прекарани в пенсия,

би помогнало на политиците за комплексното решаване на въпросите на пазара на труда и на регламентите и стимулите за пенсиониране. Днес хората живеят средно по-дълго от всякога, което променя и начина на живот, или както се казва „70 е новото 60“, което има и своите последици (Hendrik, J., L. Thiel and A. Börsch-Supan, 2015). При по-висока средна продължителност на живота и изразено стареене на населението увеличаването на възрастта на пенсиониране се разглежда като източник за допълнителен икономически и социален напредък (European Commission, 2012).

На тези въпроси е посветен мащабен и продължително време осъществяван изследователски проект „Международната социална сигурност“ (ISS), в който участват екипи от анализатори и експерти от дванадесет икономически развити страни в света продължение на около двадесет години¹. Той е организиран в рамките на Националното бюро за икономически изследвания, подпомаган от Националния институт за стареене на населението в САЩ. В този проект са отчетени и използвани големите различия в програмите за социално осигуряване в отделните страни и той служи като естествена лаборатория за изследване на ефектите на законовите регулации за пенсиониране и участието на по-възрастните хора в пазара на труда.

Целта на подобни изследвания е да се установи как здравето се отразява на способността за работа и съответно какво може да се очаква по отношение на равнището на заетост. Те могат да подпомогнат политиците да разберат доколко здравето ограничава способността на по-възрастните хора да работят. Ако здравето е пречка, а политиците се интересуват от повишаване на равнището на заетост, може да се наложи да се отделят повече средства, грижи, време и енергия за разбиране и намаляване на това ограничение.

В проекта се сравнява опитът на дванадесетте разглеждани страни, като се използват разликите в административните разпоредби по тяхното пенсиониране и проучване на ефектите от тях². Проектът е осъществен в седем етапа. В първите три етапа се изучават разликите в законодателството по пенсионирането и ефектите от тях, като се стига до следните изводи: (1) стимулите за пенсиониране са силно обвързани с дела на заетите в по-високите възрастови групи в различните страни; (2) в страните, където работниците са по-силно стимулирани да забавят пенсионирането си, е по-вероятно те да направят това; (3) бъдещи промени в социалното осигуряване биха могли да имат значително въздействие върху участието на работната сила и съответно върху държавните финанси. В четвъртия етап се изследва въпросът дали по-високата заетост сред възрастните хора е свързана с увеличаване на безработицата сред младите хора, като не се намира връзка между двата показателя. Петият и шестият етап се фокусират върху програмите за социално осигу-

---

¹ Името на проекта е “Social Security Programs and Retirement Around the World”. International Social Security - ISS (Международно социално осигуряване) - Grant P01 AG012810. Авторите на докладите са учени от водещи университети и научни центрове в отделните страни. Авторът на тази статия не е участвал в работата на проекта.

² Включените в проекта страни са: Белгия, Канада, Дания, Франция, Германия, Италия, Япония, Холандия, Испания, Швеция, Великобритания и САЩ.